

MAJSTOR KAMERE KOJEG SU PREPOZNALI I NA CANNESKOM FESTIVALU

ODLAZAK FILMSKOG VELIKANA

Krsto Papić jedan je od onih umjetnika koji nije trebao umrijeti da bi postao klasik, pa nam tužna vijest o njegovu odlasku može poslužiti samo da se prisjetimo opusa koji ćemo uvijek ponovno rado gledati

Igor Tomljanović
info@redakcija.hr

Pa dobro, sveca mu j... vi tu samo snimate nešto šta ne valja, šta ne bi snimali nešto što je dobro, majku mu našu staru - tako pri sredini kratkog dokumentarca "Čvor" reagira neki kolodvorski službenik kojemu se nije svidjelo kako Krsto Papić snima ispovijesti sirotinje koja praktički živi na željezničkom kolodvoru u Vinokovcima. No, umjesto da s njim uđe u polemiku, Papić ga je nastavio snimati i učinio jednim od upečatljivijih likova filma dopuštajući mu da komentira čak i njegov film kao npr. kad mu govori: "Ko će ti, bolan, gledati tu sirotinju, treba snimati dobre stvari, a ne tu sirotinju." Papić mudro dopušta da mu pravovjerni službenik naširoko objašnjava kako je riječ o jednom od tehnički najmodernijih željezničkih čvorišta koje nimalo ne zaostaje za europskim kolodvorima i paralelno montira slike bijednih ljudi koji se vuku tim istim super modernim kolodvorom od stakla i mramora. Taj primjer nevjerovatno zabavno i precizno opisuje kako Papićevu filmsku estetiku, tako i njegov odnos prema vlasti koji ga je pratio tijekom cijele karijere. Kad je riječ o estetici, Papić je najjači kad se poigrava kontrastima, primjerice oprekama između proklamirane istine koja dolazi od strane vlasti i one koju prikazuje kamera ili opreke između modernog (novi kolodvor) i arhaičnog (tipologija ljudi koji se njime služe), raskošnog (ured direktora) i siromašnog (radnici i seljaci na kolodvoru).

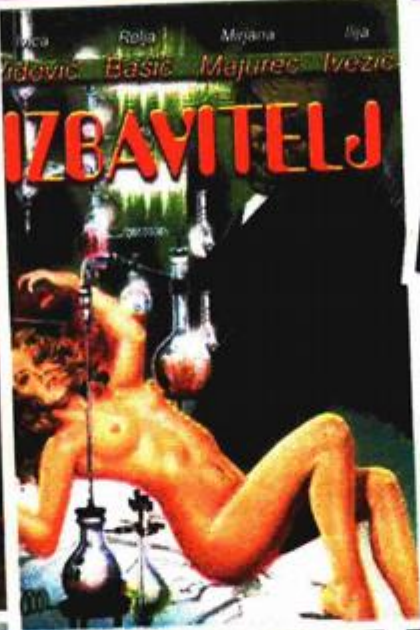
Ubojstvo zbog kalje

Što se, pak, tiče Papićeva odnosa prema vlasti, njegova je strategija uvijek ista. Baš poput slučaja s kolodvorskim službenikom, Papić će uvijek mirno i pristojno saslušati što kaže službena istina, ako je moguće, to će i snimiti, a zatim istoj suprotstaviti slike stvarnosti. Iz tog kontrapunkta izašli su neki od ponajboljih dokumentaraca ikad snimljenih na ovom području, poput "Kad te moja čakija ubode", više puta i progla-

» Zbog sukoba s

Kratkometražni dokumentarac 'Mala seoska priredba' iz 1971. godine

'Izbavitelja' je snimio 1976., a 'Cvjetni trg' još uvijek čeka premijeru

Krsto Papić najviše je pridonio hrvatskom crnom valu

'Život sa stricem' ekraniziran je 1988. godine

'Tajna Nikole Tesle' o životu znanstvenika iz 1980. godine

'Infekciju', koja je nastavak 'Izbavitelja', snimio je 2003. godine

Papić je redatelj koji je znao pokazati neviđenu sliku tadašnjeg jugoslavenskog društva - siromašnog, neobrazovanog i pomalo divljeg, prilično nalik svijetu iz filmova Žike Pavlovića

šavan najboljim hrvatskim dokumentarnim filmom. I u njemu će Papić pukim bilježenjem svjedočenja protagonista krvavih obračuna u malim sredinama za koje bi saznavao u crnoj kronici, a zatim ih tek s blagom ironijom opremivši naslovima poput "Ubojstvo zato što mu je opsovao kupus kalju" ili "Ubojstvo zbog puteljka", šokirati gledatelje navikle da se o jugoslavenskom selu govori, ako se već ne spominju rekordni prinosi poljoprivrednika, isključivo u idilično-pastoralnom diskursu. Dodamo li tome i filmove o životu gastarbajtera "Halo, Muenchen" i "Specijalni vlakovi", te ironičnu zafrkanciju o izboru za miss u nekom zaseoku "Mala seoska priredba", dobivamo sasvim drukčiju, dotad neviđenu sliku tadašnjeg jugoslavenskog društva. Siromašnog, neobrazovanog i pomalo divljeg,

prilično nalik svijetu iz filmova Žike Pavlovića, ali s dodatkom tipične Papićeve ironije. A to Papića svrstava u najjačeg hrvatskog predstavnika tadašnjeg crnog vala koji je zapljusnuo cijelu istočnoeuropsku kinematografiju, a unutar granica bivše Jugoslavije mnogo snažnije srpsku kinematografiju (osim Živojina Pavlovića, znatan doprinos dali su i autori poput Aleksandra Petrovića, Želimir Žilnika i Dušana Makavejeva).

Prepoznat i u Cannesu "Lisice", koje je Papić snimio nakon participacije u omnibusu "Ključ" (zajedno s Antunom Vrdoljakom i Vančom Kljakovićem) te solidnog prvijenca "Iluzija", ostaju najznačajniji hrvatski doprinos crnom valu, film unutar hrvatske kinematografije koji je najotvorenije progovorio o

informbiroovskim čistkama. No, ono što "Lisice" čini autentičnim filmskim remek-djelom je neobična kombinacija sirovog dokumentarističkog realizma i prvih naznaka modernizma koji se kod Papića stapaju u vrlo jednostavan, ali fascinantan efekt izričaj. Još dan-danas osjećam jezu kad prizovem zvuk udaranja cokula o zemlju i kamen u ritmičkom plesu na svadbi koji se neprestano ponavlja i nagovještava tragične događaje. Film su odmah prepoznali i selektori Cannesu, ali isprva nije dobio dozvolu jugoslavenskih vlasti, da bi na kraju ipak bio prikazan, ali izvan konkurencije. Na Pulskom festivalu naišao je na simpatije čak i kod Tita pa je nagrađen Zlatnom arenom. No, dok je istu nagradu uspio osvojiti još dva puta (filmovima "Priča iz Hrvatske" i "Kad mrtvi zapjevaju"),

filmsku snagu "Lisica" nije nikad uspio nadmašiti, iako je snimio još nekoliko iznimno zanimljivih i vrijednih filmova.

Svoj hod po rubu dopuštenog nastavio je, međutim, ekranizacijom već ionako u to vrijeme kontroverzne predstave "Predstava 'Hamleta' u Mrduši Donjoj" prema komadu Ive Brešana, no iako pjesmuljci poput "u se, na se i pada se na grbači potlačene klase, sirotinje i narodne mase" si-

Premijera 'Cvjetnog trga' u posljednji je trenutak sa siječnja premještena na ožujak

gurno nisu dobro sjeli partijskim moćnicima, veće je probleme doživio s "Izbaviteljem", još jednim filmom nastalim u suradnji s Ivom Brešanom, fantastičnim alegoričnim hororom o sekta ljudi štakora koji se šire društvom poput zombija iz filmova kao što je "Invazija kradljivaca tijela". Dakako, u Beogradu su bili uvjereni kako je kralj štakora Tito, a u zagrebačkoj Kockici da je riječ o aluziji na Stipu Šuvara. Možda je i to razlog što se film prilično svidio publici, kako domaćoj tako i međunarodnoj, pa je na kraju i prodan u više od 30 zemalja.

Silazna putanja

Najveće probleme, ali i satisfakciju Papiću je donio film "Život sa stricem", ekranizacija istoimenog romana Ivana Aralice o tragičnoj sudbini mladića Martina, žrtve kaotičnih političkih previranja i svog zadržanog komunističkog strica. Papiću je najveće nevolje stvorio SUBNOR zbog kojeg je morao promijeniti lokaciju snimanja, no rezultat je bio dojmljiv film koji je s mnogo emotivnog naboja progovorio o nagomilanim frustracijama koje su se nakupile tijekom socijalističke Jugoslavije. Dvije godine prije početka njezina

raspadanja naišao je na sjašan prijem kod publike i s više od sto tisuća gledatelja bio jedan od posljednjih kino hitova bivše države. Iako je, poput mnogih, Krsto Papić s veseljem dočekao osamostaljenje Hrvatske, koja je i filmski počela njegovim filmom "Priča iz Hrvatske", intrigantnom no pomalo neujednačenom dramom o odnosima pripadnika dviju obitelji različitog političkog backgrounda (naravno, paralela s "Romeom i Julijom" nije sasvim neumjesna) u vremenu državne tranzicije, taj je događaj označio i početak silazne putanje njegove autorske kreativnosti. S iznimkom duhovite groteske "Kad mrtvi zapjevaju" snimljene prema drami "Cinco i Marinko" Mate Matišića, Papić nije više ponavljao uspjehe, a niti njegov posljednji film, premijera kojeg je, na žalost, u posljednji trenutak sa siječnja premještena na ožujak, nije naišao na bolji prijem. Naravno, pod dojmom odlaska istinskog velikana koji nije trebao umrijeti da bi postao klasik, vjerojatno ćemo i na taj posljednji njegov film, "Cvjetni trg", gledati blažim kriterijima. Ali i uvijek se vraćati genijalnim dokumentarcima i "Lisicama".

a SUBNOR-om morao je promijeniti lokaciju snimanja 'Života sa stricem' u kojem je kritizirao socijalizam